

1000 rindiņas par roņiem, zvejniekiem un zivīm

Informatīvi analītisks raksts par aktuālo situāciju piekrastes zvejnieku un roņu konflikta risinājumus meklējot

Sagatavojis žurnālists Dzintris Kolāts

Materiāla tapšanu

finansē

un atbalsta:

Nostalģiskais ievads

“Zvejai kā vienai no tautas tradicionālās saimnieciskās darbības nozarēm Latvijā ir senas un dziļas vēsturiskas saknes. Rūpala attīstību pirmām kārtām noteica gara, gadu tūkstošiem apdzīvota jūras piekraste, lielais ezeru un upju skaits. Latvijas ūdeņi kopš tālas senatnes bija pazīstami ar savu tīrību un vērtīgu zivju bagātību — īpaši minami ālanti, butes, laši, līdakas, nēģi, plauži, sīgas, taimiņi, vimbas, zuši. Dzīvoja arī brētliņas, mencas, reņģes un citas zivis. Tāpēc ūdens baseinu krastos izveidojās zvejnieku apmetnes, kuru iemītnieki nodarbi pārmantoja no paaudzes paaudzē.”

Tā savā grāmatā “Zveja un zvejnieki Latvijā 19.gadsimtā” raksta Saulvedis Cimmermanis. 19. gadsimtā un 20. gs. sākumā Latvijā kā profesionāli zvejnieki (arodnieki) strādāja 10 000—12 000 cilvēku. Daļai no tiem rūpals bija pamatnodarbe, daļai — papildu ienākumu avots (palīgnodarbe).

Pārlecot pāri Pirmās neatkarības laikam un kara gadiem, mums jāpiezīmē, ka zvejnieki arī padomju okupācijas laikā dzīvoja labi. Starp citu, arī vācu okupācijas laikā ir zināmas priekšrocības - neiesauc vācu armijā un arī pārtikas kartītes produktu deva lielāka kā citiem. Protams, vācu vara nav ilga, bet komunisti, kā toreiz šķiet, “uz palikšanu”. Kā vienā tā otrā gadījumā mūžam izsalkušajām lielvarām vajag pārtiku. Un zvejot nav iespējams tā vienkārši – ej, met tīklus un velc ārā. Tur vajag zināšanas un īpašo loma sajūtu. Kā teicis cienījams Kuivižu puses zvejnieks Juris Krūmiņš – “saprāšan, kā to ziu lai dabu roka”. Patiesi, zvejnieki padomju laikā ir privilēģētā stāvokli. Valsts ar viņiem komplimentē: medaļas, ordeņi, goda raksti, ...Nav jau tā, ka viss gludi un labi, bet kopumā nevar sūdzēties. Tīklus, laivas, motorus gādā kolhozs, tev tik jāzvejo. Tāljūrās maksā labu naudu un arī piekrastes zvejā iet labi, nāk malā laivas, pilnas lašiem, zušiem, mencām un citām vērtīgām zivīm. Viena lieta, valstij nododamais loms, bet otra – tas, kas laivas apakšā kastēs nolikts “kundēm”. Nokļūt piekrastes brigādē nemaz tik viegli nevar. Izveidojušies tādi kā klani, kur tēvam ejot pensijā vieta pienākas dēlam. Protams, pārkrievošana, tukšie veikalu plaukti, nežēlīgā jūras izsmelšana ir cita lieta, uz to piever acis. Savukārt, kontrolētāji piever acis uz pašu zvejnieku “kreisajiem lašiem”. Padomjzemei vajag ēst, Kremlim vajag lašus un zušus. Zvejnieks Latvijas piekrastē par darba trūkumu nesūdzas. Tas rada ļoti kritisku fonu mūsdienu komunikācijai ar valdību pat it kā zvejniekiem labvēlīgu lēmumu pieņemšanā.

Tagad dzīvojam 21.gadsimtā savā neatkarīgā valstī... un konstatējam, ka 2019.gadā nodarbināto skaits Latvijas piekrastes zvejā bija 102(!) cilvēki (Statistikas pārvaldes dati). Starpība iespaidīga. Iepazīstoties ar piekrastes zvejniecības pašreizējo stāvokli un pagātņi Rīgas līča Vidzemes piekrastē,

redzam bēdīgu ainu. Aktīvu zvejnieku paliek arvien mazāk. Jo īpaši to, kuriem piekrastes zveja ir business vai maizes darbs. Lielākā daļa no pašlaik zvejojošiem ir pensijas gados vai tuvu tam. Procesam tāpat inerciāli apsīkstot pēc dažiem gadu desmitiem nebūs vairs neviena, ja aktīvi neiejauksimies.

Pelēkā roņa melnie darbi

Iemeslu virknei, kas demotivē Latvijas piekrastes ļaudis darboties zvejniecībā, nepieciešams plašāks pētījums. Mēs aplūkosim tikai vienu problēmu – pēdējos gados pieaugošo roņu postījumu apjomu zvejnieku tīklos un lomās. Analizēsime problēmas bēdīgo seku mazināšanas un līdzsvarošanas iespējas, īpašu uzmanību pievēršot nu jau divus gadus uzsāktajai naudas kompensācijai par roņu nodarītajiem postījumiem.

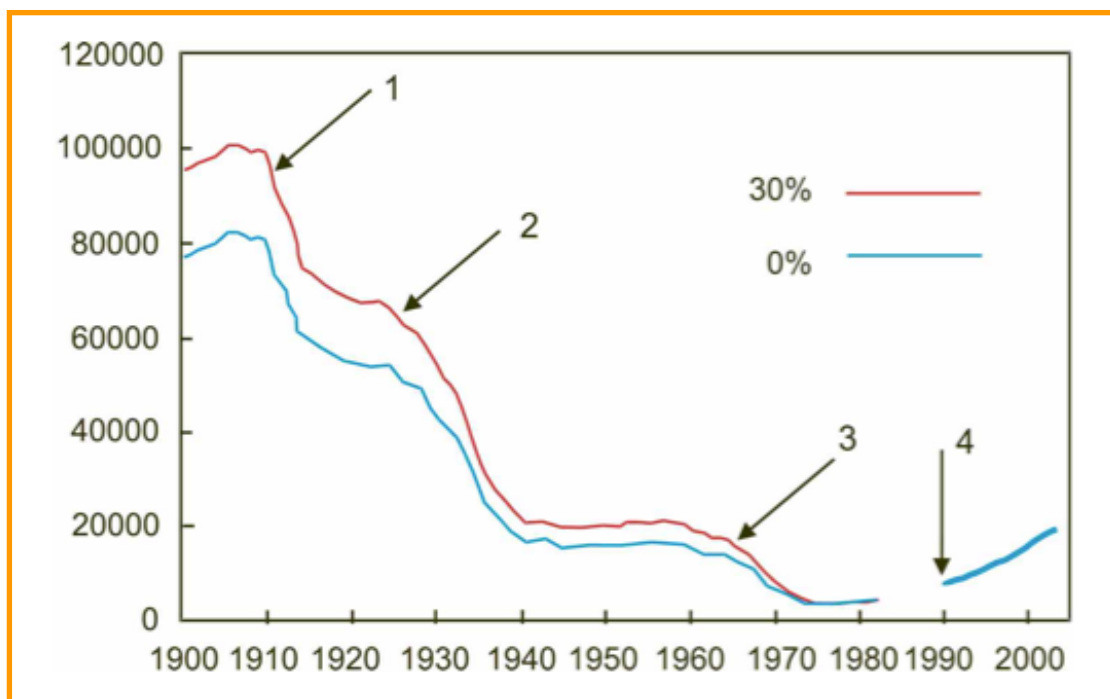
Latvijā visbiežāk sastopams un novērots pelēkais ronis. Retāk tiek konstatēti pogainie roņi un tikai epizodiski novēroti plankumainie roņi. Visu trīs sugu gadījumā roņi Latvijas jūras ūdeņos uzturas relatīvi īslaicīgi, t.i. ne visā savas dzīves laikā. Roņu vairošanās un citi ar atrašanos ārpus ūdens vides saistīti roņu dzīves posmi galvenokārt notiek citu valstu, it īpaši Igaunijas jūras ūdeņos. Zvejas rīkus Latvijas piekrastē galvenokārt posta pelēkais ronis

Kā viņi senlaikos neapēda visas zivis!?

Uzreiz jāpiemin interesants fenomens. Nav tā, ka roņi saudzējošas vides politikas ietekmē pēdējos gados savairojušies kā vēl nekad. Dabas aizsardzības pārvaldes (tālāk tekstā – DAP) sagatavotajā Roņu sugu aizsardzības/apsaimniekošanas plānā (tālāk tekstā – roņu SAP) norādīts, ka vēsturiski Baltijas jūras roņu, it īpaši pelēko un pogaino roņu, populāciju apjomi bijuši ievērojami lielāki nekā mūsdienās. Saskaņā ar matemātisko modeļu aprēķiniem, kas ir balstīti uz vēsturiskiem medību datiem, pelēko roņu populācija Baltijas jūrā 20. gadsimta sākumā bija 80 000 – 100 000 indivīdi, bet pogainie roņi – 190 000 – 200 000 indivīdi. Abu roņu sugu populācijas pārāk intensīvu medību rezultātā sāka samazināties 20. gadsimta sākumā, un 1970-tos gados Baltijas jūrā bija palikuši tikai 2000 - 4000 pelēko roņu un aptuveni 5 000 pogaino roņu indivīdi. Sākot ar pagājušā gadsimta 60-tiem gadiem roņu populāciju samazināšanos veicināja arī sugu vairošanās sekmju pasliktināšanās vides piesārņojuma dēļ ar hlororganiskiem toksīniem (DDT un PCB), kas uzkrājās roņu organismos. Roņu vairošanās sekmes (īpaši pogainajiem roņiem) negatīvi ietekmēja arī ledus daudzuma samazināšanās, tādējādi samazinot roņiem labvēlīgās dzīvotnes Baltijas jūras dienvidu daļā.

Pelēkā roņa skaita dinamiku 20.gadsimtā parāda arī Pārtikas drošības, dzīvnieku veselības un vides zinātniskā institūta (tālāk tekstā – BIOR) vadošā pētnieka dr.biol Māra Plikša piedāvātā tabula. Pelēko roņu skaits pagājušajā gadsimtā krities ievērojami.

1.tabula Pelēko roņu populācijas dinamika Baltijas jūrā. Zilā līkne – novērtējums ar pieņēmumu, ka visi nomedīties roņi ir ziņoti medību statistikā. Sarkanā līkne – novērtējums ar pieņēmumu, ka 30% no nomedītiem roņiem netika savākti un/vai ietverti medību statistikā. Avots: Roņu SAP

Pirmskara roņi bija godīgāki

Vienlaicīgi ar šo, mums jākonstatē arī cits saistīts fenomens. Proti, gandrīz nemaz nav izdevies atrast norādes par to, ka pirmskara Latvijā roņi būtiski postījuši zvejnieku tīklus. Lūk, viens no retajiem konstatējumiem. Žurnāla “Mednieks un Makšķernieks” 1925.gada 5.numurā rakstīts:

“Liepājas jūrmalas zvejnieki sūdzas par neredzēti lieliem roņu bariem, kuri nodara lielu postu. Roņi ir tik pārdroši, ka piepeld tuvu laivām. Bijuši gadījumi, ka zvejnieki tos nogalina airēm. Zvejnieki tagad ar tīkliem vairs neizbrauc zvejā.”

Ja kādam šo lasot, nāk prātā citi nostāsti vai avoti par roņu nedarbiem Latvijas pirmās brīvvalsts laikā, autors labprāt uzzinātu un izmantotu šī materiāla papildināšanā.

Sargājams un lamājams

Vismaz astoņus pēdējos gadus nepārtrauktajām zvejnieku sūdzībām par roņu nedarbiem ir pietiekams pamats. To var konstatēt gan individuālās sarunās ar zvejniekiem gan oficiālos pētījumos.

1. attēls. Pelēkais ronis ar noķertu lasi pie Mangaļsalas mola. (Foto: *Zanis Isajevs,facebook*)

Kā pieminēts Roņu SAP “Sakarā ar pelēko roņu skaita pieaugumu palielinājies roņu nodarīto bojājumu apjoms zvejas rīkiem un zvejnieku lomiem gan Baltijas jūrā kopumā, gan Latvijas piekrastes ūdeņos. Piekrastes zvejniecība roņu radīto postījumu dēļ atsevišķos rajonos un periodos tiek praktiski pārtraukta. Daudzos no piekrastes rajoniem zvejnieki roņus uzskata par kaitniekiem.... Mūsdienās Baltijas roņi ir vienlaikus gan aizsargājami dzīvnieki (t.i. neatņemama Baltijas jūras ekosistēmas sastāvdaļa), gan suga, kas nodara būtiskus ekonomiskos zaudējumus.”

Lūk, Salacgrīvas piekrastes zvejnieks Nikolajs Koluškins novērojis, ka aptuveni 3 km garajā krasta posmā starp Salacgrīvas ostas molu un Lauteriem 2020.gada vasarā/rudenī uzturējušies seši roņi, kuri tīkla vai

murda iemešanu konstatēja nekavējoši. Savukārt Carnikavas, tāpat arī Daugavas zvejnieki vairākkārt ziņojuši, ka roņi jau nāk arī upē mieloties ar nēģiem murdiņos.

Savukārt dr.biol Māris Plikšs apkopojis informāciju par roņu sabojāto zvejas rīku izmaksām un, atbildot uz autora jautājumu, raksta šādi:

Zvejas rīku bojājumu novērtējums 2019.gadā ir 130 437 EUR (sk.2.tabulu). Aptuveni tāds pats, kā 2018. gadā, bet mazāks nekā 2017. gadā, it īpaši atklātās jūras piekrastē.

Jāņem vērā, ka novērtējums balstās pirmkārt, tikai rūpniecisko zvejnieku aktivitātē (pašpatēriņa zvejniekiem zaudējumi netiek rēķināti), otrkārt, ir atkarīgi no zvejas intensitātes rādītāja (cik aktīvi ar doto rīku zvejo un cik godīgi tas ir atspoguļots nozvejas žurnālos), treškārt, pēc zvejnieku pašu vērtējuma rīku zaudējumi ir tikai pasīvajiem piekrastes zvejas rīku veidiem: lucīšu un zivju murdiem un tīkliem.

Bojājumi nebūtiski stāvvadiem, āķiem, jūrasgrunduļu murdiem (vērtējums balstās uz 2017.gadā zvejnieku aptauju). Par sīkzivju murdiem, kuru daļa nozvejās neliela – nav informācijas, un ceturtkārt, vēršu uzmanību, ka tas ir **tikai zvejas rīku bojājumu novērtējums**. Kopējam zaudējumam klāt jāpieskaita **lomu bojājumi un zaudējumi**, kas ir ļoti problemātiski izdarāms novērtējums.

2. tabula Novērtētais roņu radītais zvejas rīku bojājums (tūkst. EUR), avots: Roņu SAP, 2.pielikums

Gads	Zvejas rīks	Rīgas līcis	Atklātā jūra	kopā
2019	Tīkli	23,456	35,800	59,256
	Murdi	39,286	42,12	43,498
	Lucīšu murdi	26,430	1,253	27,683
	Kopā	89,172	41,265	130,437
2018	Tīkli	21,741	39,882	61,623
	Murdi	40,986	243	41,229
	Lucīšu murdi	25,396		25,396
	Kopā	88,123	40,125	128,248
2017	Tīkli	53,214	61,655	114,869
	Murdi	74,358	5,994	80,352
	Lucīšu murdi	19,278	1,554	20,832
	Kopā	146,850	69,203	216,053

Lasītājs pats var vērtēt, cik liela ietekme uz zvejas kvalitāti ir šiem skaitļiem. Nav nekāds brīnums, ka roņu postījumi ir viens no iemesliem, pārtraukt zveju vispār vai uzturēt to tikai hobija līmenī un tad, kad roņu ietekme minimāla, piemēram, zemledus zvejā.

Te uzreiz jāpiemin, ka galvenais zvejas rīku bojājumu laiks un, reizē, roņu barošanās laiks liča piekrastē ir aptuveni no marta līdz jūlijam.

Ēdienkarte un saplēstie “trauki”

Kādas zivis iecienījuši roņi? Gan zvejnieku teiktais gan statistikas dati uzrāda, ka vispirms tās ir vērtīgākās zivis – laši, taimiņi, sīgas...taču nesmādē arī reņģes, lucīšus, asarus un, kā iepriekš pieminēts, arī nēģus, iepeldot Daugavā, Gaujā, iespējams, citās upēs. Te jau pieminētais Nikolajs Koluškins no Salacgrīvas fiksējis, ka 2018. gada jūlijā noķēris 42 lašus, no kuriem vesels, roņu neplosīts bijis tikai VIENS! Pārējie roņu sapostīti. Saulkrastu pusē zvejnieks Normunds Grūbe, atzīmējot līdzīgi, ka roņi izrij vērtīgās zivis, novērojis arī, ka šie ne īpaši ēd, piemēram, butes.

Roņu lomu postījumu novērtēšana ir problemātiska, jo tā sastāv no:

- a) Tiešā loma bojājuma – zvejas rīku pārbaudē konstatētās bojātās zivis (4. attēls);
- b) Apslēptā loma zaudējuma - zivis, kuras bez pēdām pazudušas no zvejas rīka.

Tiešo loma zaudējumu roņu ietekmē ir iespējams novērtēt un reģistrēt, uzskaitot sabojātās zivis vai arī redzamās zivju paliekas. Piekrastes nozvejas žurnāli arī paredz šādu reģistrēšanas iespēju. 2018.-2019. gados BIOR sadarbības zvejnieku un nozvejas žurnālu analīze norāda uz diezgan ievērojamu lomu zaudējumu rūpnieciski vērtīgo zivju zvejā, kurām priekšroku dod arī roņi.

Iespējamais tiešais lomu zaudējums tīklu un murdu zvejā Latvijā, balstoties uz BIOR atskaites zvejnieku sniegto informāciju un piekrastes nozvejas žurnāliem, sniegts 3. tabulā. Jāatzīmē, ka postījuma procents ir ļoti atšķirīgs pa sezonām gada griezumā un saistīts ar roņu klātbūtni.

3. tabula: Roņu tiešie lomu bojājumi tīklu zvejā Latvijas piekrastē (% vidēji pa gadu no nozvejas kg) 2018.-2019. gadā. Avots:Roņu SAP, 2.pielikums

Suga	2018 (%)	2019 (%)
Menca	6,6	7,6
Sīga	56,7	62,5
Vimba	15,9	18,2

Katru gadu BIOR pēc Starptautiskās jūras pētīšanas padomes (ICES) Baltijas laša un taimiņa krājumu novērtēšanas darba grupas (WGBAST) pieprasījuma veic lašu un taimiņu lomu zaudējumu novērtēšanu. Šim novērtējumam ir pieejami divi iespējamie informācijas avoti. Pirmais, no piekrastes nozveju žurnāliem un otrs, BIOR veiktās zvejnieku aptaujas 2018.-2019. gados, iesaistot 6 sadarbības zvejniekus dažādos zvejas rajonos Latvijas piekrastē.

Apkopotie lašu un taimiņu lomu zaudējumi novērtēti pēc zvejnieku ziņojumiem nozvejas žurnālos un redzami 4. tabulā. Nozvejas žurnālos, it īpaši 2019. gadā netika sniegts loma zaudējuma novērtējums gabalos. Tradicionāli tas tiek sniegts kilogramos. Ievērojami augstāku loma zaudējumu % uzrāda BIOR veiktā 6 sadarbības zvejnieku aptaujas (5. tabula). Tomēr abos gadījumos lomu zaudējumiem ir izteiktas sezonālas un telpiskas atšķirības, kas norāda, ka dotie zaudējumu procenti ir tīri indikatīvi attiecībā uz gadu kopumā. Turklāt lomu zaudējumi var stipri atšķirties no, piemēram, murda konstruktīvām īpatnībām, kas tiek izmantoti dažādos zvejas rajonos.

4. tabula: Roņu radītie lašu un taimiņu lomu tiešie zaudējumi (% no kopējās nozvejās pēc svara) piekrastes zvejā 2017.-2019. gados balstoties uz piekrastes nozvejas žurnālu analīzi.

	Lasis			Taimiņš		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019
Zivju murds, skaits	NA	42,1	NA	NA	20,0	NA
Zivju tīkli, skaits	NA	11,5	NA	NA	2,0	NA
Kopā, skaits	NA	13,7	NA	NA	5,3	NA
Zivju murds, svars	27,2	31,5	26,4	80,6	31,5	9,0
Zivju tīkli, svars	1,8	8,6	28,4	2,9	5,5	14,9
Vidēji gadā, svars	6,9	12,6	27,6	9	6,9	14,4

5.tabula: Roņu radītie lašu un taimiņu lomu tiešie zaudējumi pēc skaita % no nozvejas BIOR zvejnieku aptaujā 2018.-2019. gados.

Zvejas rīks	Lasis		Taimiņš	
	2018	2019	2018	2019
Zivju murdi	42,1	44,3	31,5	30,8
Zivju tīkli	11,5	13,4	5,5	3,7

Roņu nedarbu likumsakarības

Pirms aptuveni astoņiem gadiem roņi kļuva par galveno problēmu Latvijas piekrastes zvejā. Palielinoties roņu populācijas lielumam, it īpaši

pelēkajam ronim, tas kļūva bieži sastopams piekrastē pie zvejas rīkiem, kur posta lomus un arī pašus zvejas rīkus. Roņu klātbūtne Latvijas jūras ūdeņos ir atkarīga no roņu dzīvescikla (barošanās, vairošanās vai apmatojuma maiņas perioda), un arī zvejas intensitātes attiecībā uz dažādām mērķa zivju sugām. Roņu barošanās periods, ja tas sakrīt ar zivju sugu, kurām roņi dot priekšroku, zvejas periodu, potenciāli sezonas griezumā var radīt lielākos zaudējumus zvejniekiem.

Roņu sastopamībai pie zvejas rīkiem novērojamas zināmas likumsakarības, kuras ietekmē zvejas rīku un lomu bojājumus:

1. Potenciāli lielāka roņu ietekme uz piekrastes zveju ir Rīgas līcī, salīdzinot ar atklātās jūras piekrasti;
2. Gada pirmajos mēnešos potenciālā roņu ietekme ir mazāka, jo roņi vairošanās periodā atrodas savās vairošanās vietās Igaunijas piekrastē;
3. Aprīlī -jūnijā roņu postījumi ir mazāki citiem zvejas rīkiem, jo roņi uzturas pie stāvvadiem un var baroties ar reņģēm un vējzivīm, nenodarot postījumus zvejas rīkiem. Reņģu zvejas stāvvadi tradicionāli Latvijā ir ar atvērtu virsu, respektīvi bez kurvja augšējā paneļa;
4. Roņu radīta būtiska ietekme murdu un tīklu zvejai sākas jūnija otrajā pusē, kad beigusies stāvvadu zveja un uz nārstu upēs sākas lašu un taimiņu migrācijas.

Zvejas rīku un lomu bojājumu analīze, ko radījuši roņi un kas veikta, balstoties uz BIOR aptaujas un nozvejas žurnālu analīzi, uzrāda, ka:

1. Zvejas rīku bojājumiem ir sezonāls raksturs atkarībā no zvejojāmās mērķa zivju sugas;
2. Bojājumi ir tieši saistīti ar zvejas intensitāti un attiecas uz noteiktiem pasīviem zvejas rīkiem: zivju murdiem, lucīšu murdiem un zivju (mencu) tīkliem. Tāpēc starp gadiem var būt lielas atšķirības zaudējumu novērtējumā;
3. Tīklu bojājumi vidēji vērtējami kā ~100-150% no licencē atļautā kopējā tīklu skaita gadā;
4. Murdu (lucīšu un zivju murdu) bojājumi gada laikā sastāda 7-12 % no to kopējās vērtības;
5. Stāvvadu un apaļā jūrasgrunduļa murdu bojājumi ir salīdzinoši nenozīmīgi, tomēr Igaņu pētījumi (Tartu Ülikool, 2014) stāvvadu zvejā norāda, ka
 - a. tiešais un apslēptais loma kopējais zaudējums, salīdzinot divus blakus novietotus stāvvadus, pie viena no kura ir roņu atbaidītājs, vērtējams sekojoši: reņģei 41-64%, vējzivij 48-96%, plekstei 4% no nozvejas;

- b. tiešais reģistrētais lomu zaudējums stāvvadu zvejā ir atkarīgs no kopējās nozvejas un ir 20-46% robežās no kopējās nozvejas;
6. Apaļā jūrasgrunduļu murda zaudējumu pielīdzināšana stāvvadu lomu zaudējumiem ir ļoti nosacīta, jo zvejas rīkiem ir būtiskas atšķirības konstrukcijā un zvejotas zivis, kurām ir dažāda selektivitāte roņu barībā;
 7. Roņu izēsto lomu bojājumu novērtējums ir ļoti mainīgs atkarībā no dotās sugas krājuma dinamikas, zvejas iespējām dotajā gadā un vides stāvokļa;
 8. Lomu zaudējumiem būtu pieskaitāma arī zvejas pārtraukšana uz laiku, kad roņu aktivitātes vai klātbūtnes dēļ zveja tiek pārtraukta;
 9. Pašlaik pieejamais roņu lomu postījumu novērtējums atsevišķām sugām, kas balstīts uz 6 zvejnieku paraugkopu, tomēr vērtējams kā nepietiekošs un nevar tikt izmantots kompensācijas mehānismu izstrādē;
 10. Neredzamā loma zaudējuma novērtēšana pašreiz nav iespējama, un Zviedrijā eksperimentālos apstākļos pieejamais mehānisms nebūtu pieņemams Latvijas apstākļiem.

Vai resno draugu nav par daudz?

Katrā ziņā jākonstatē, ka roņu nodarītie zaudējumi piekrastes zvejā ir apjomīgi un vietā jautājums – vai vispār jēga zveju turpināt? Jo īpaši ja tas ir ienākumu avots, dažkārt - vienīgais.

Rodas arī jautājums – ja stingro roņu aizsardzības pasākumu komplekss gan Latvijā gan kaimiņvalstīs panācis būtisku roņu, vispirms – pelēko roņu skaita pieaugumu, tad vispirms – **cik pelēko roņu šobrīd ir Baltijas jūras baseinā ?**

BIOR vadošais pētnieks dr.biol. Māris Plikšs uz autora jautājumu atbild: Pēc pēdējā oficiālā HELCOM (Baltijas jūras reģiona jūras vides aizsardzības komisijas) roņu populācijas novērtējuma 2020.gada septembrī **pelēkā roņa populāciju veido 38 000 dzīvnieku visā Baltijas jūrā**. Skaitis ir par 10% lielāks nekā iepriekš vērtētais 2018.gadā. Tas arī gandrīz **4 reizes pārsniedz to lielumu, ko HELCOM noteicis kā minimāli nepieciešamo populācijas ilgtspējīgai uzturēšanai Baltijas jūrā**, respektīvi 10 000 īpatņu. Attiecībā uz pogaino roni populācijas pieaugums nav novērots un pieņemams, ka Rīgas līcī tas saglabājas stabils, bet relatīvi zems (ap 1000 īpatņu)

2.attēls Pelēkais ronis pie Jāņa un Māra Krūmiņu stāvvada Kuivižos gaida, kad zvejnieki beidzot aizvāksies. Foto: Māris Plikšs

Lai pogaīnais ronis dzīvo vien mierīgi tālāk. Savukārt pelēkā roņa iespaidīgais skaits pieaugums liek uzdot otru jautājumu - **Vai ir kādi roņu populācijas apjomi, pie kuriem vajadzētu vērtēt roņu skaita papildus regulēšanas instrumentus ?**

Zinātnieks atbild, ka pašlaik šādi apjomi nav noteikti. Dažu valstu zinātnieki uzskata, ka to pašreizējais skaits ir tuvu Baltijas jūras kapacitātei, bet vienoti kritēriji un lielumi nav noteikti. No zinātnes viedokļa mums jābalstās tikai uz apkopoto zinātnisku vērtējumu, ko tikai var dot HELCOM Jūras zīdītāju ekspertu grupa. Tas ir ļoti būtisks jautājums un prasa ietvert arī citu ekosistēmas komponentu (zivju uc) dinamikas analīzi. Protams, ka šis jautājums ir dienas kārtībā, bet es, domāju, ka ātras atbildes uz to nebūs.

Lēni, lēni Dieviņš brauca...ar ronīti jūriņā.

Pēdējos gados parādījušies mēģinājumi meklēt iespējas situāciju vismaz stabilizēt. Procesī norit lēnām, lēmumu pieņemšanai nepieciešami pētījumi un fakti apkopojumi. To var veikt zvejas sezonas, bet lielākai ticamībai un

tendences noteikšanai – vairāku sezonu laikā. Lai zinātniski izvērtētu roņu nodarītos zaudējumus dominējošām zivju sugām piekrastē, bija nepieciešami četri gadi. Ilgu laiku tika gaidīts šeit jau minētais Roņu aizsardzības plāns (RAP). Dokuments tapa lēnām, līdz beidzot – 2021. gada 18. februārī tika apstiprināts. Dabas aizsardzības pārvalde (tālāk DAP) uz autora jautājumu, kādēļ plāna gatavošana ieilgusi, atbild šādi:

Sugas aizsardzības plāna izstrādes termiņš tika paredzēts no 2016. gada decembra līdz 2019. gada septembrim, tajā skaitā ietverot nepieciešamību veikt pētījumus. Sākotnēji iepirkuma rezultātā līgums par dokumenta izstrādi un nepieciešamo pētījumu veikšanu tika noslēgts ar Igaunijas nevalstisko organizāciju “Pro Mare”, kuras speciālisti daļēji dokumentu sagatavoja, tomēr nepaveica visus līguma ietvaros plānotos darbus. Tā rezultātā līgums no Dabas aizsardzības pārvaldes puses tika laužts, un tika atkārtoti uzrunāti speciālisti un izsludināts iepirkums sugas aizsardzības plāna izstrādes pabeigšanai. Zinātniskais institūts BIOR, ar ko tika noslēgts jauns līgums, izmantojot jau sagatavotos materiālus, pabeidza sugas aizsardzības plāna izstrādi un plāna gala redakciju Dabas aizsardzības pārvalde saņēma 2020. gada rudenī. Pārvalde vēl papildus veica konsultācijas par plāna gala redakciju ar ieinteresētajām pusēm, pēc kurām dokuments tika iesniegts Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai, kas plānu izvērtēja un 2021. gada 18. februārī apstiprināja.

Izlasot plānu, autoraprāt, tas ir gana liberāls un mēģina ieteikt risinājumus zvejnieku lomu aizsargāšanai no roņiem, par ko mazliet vēlāk. Jāteic, ka izejas meklējumi sākās jau pirms plāna galējas apstiprināšanas. Bail pat iedomāties, kas būtu ja darīt sāktu tikai pēc, zinot, ka visas “darīšanas” valsts sektorā nāk lēni.

Roņu strīda risinājumi

Tātad, jau pirms vairākiem gadiem sāk izvērtēt iespējas kā palīdzēt izmisumā iedzītiem Latvijas piekrastes zvejniekiem nevienlīdzīgajā sacensībā ar roņiem. Virzieni ir vairāki:

- Roņu atbaidīšanas ierīces
- Jaunas zvejas rīku konstrukcijas un materiāli, kas apgrūtinātu mielošanās iespējas
- Kompensāciju izmaksas zvejniekiem par zaudējumiem
- Limitētas roņu šaušanas atļaujas

3.attēls: Saulkrastu zvejnieks Valdis Līdums (pa kreisi) un BIOR vadošais pētnieks Māris Plikšs asā saunā par roņiem Carnikavā, 2019.gada novembrī. Foto: Dzintris Kolāts

Sekmes šajos virzienos ir dažādas. Par katru no tām mazliet vēlāk, taču brīdī, kad top šis materiāls, autora ieskatā, vislabāk veicies un vistālāk tiks ar kompensāciju izmaksām. Jau 2019.gada nogalē Carnikavā rīkotā diskusijā tiek prezentēts kompensāciju izmaksu plāns un mehānisms. Mazliet dīvaina situācija, jo tajā brīdī oficiāli kompensāciju izmaksa nemaz vēl nav apstiprināta. Tas notiks 2020.gada 31.martā. Savukārt kompensācijas aprēķina metodika saskaņā ar kuru piekrastes zvejniekiem tiek izmaksāta kompensācija par roņu nodarītiem zaudējumiem izriet no Roņu SAP, kuru apstiprina tikai 2021.gada 18.februārī. Tātad formāli, kompensācijas mehānisms uz to brīdi nav diez ko oficiāls. Taču ir cerība, ka apstiprinās, kas tiešām notiek. Arī zvejnieku sašutums jau kāpj pāri

malām. Šis publikācijas autors tobrīd vada diskusiju, pamatīgi jānopūlas, lai sabremzētu skarbo jautājumu gūzmu, kas gāžas pār ziņotāju galvām. Dažs zvejnieks, dzirdot atkal par koncepcijām, direktīvām, līdzsvarotu attīstību utt. nospļaujas un iet ārā...

Kā, kam un cik maksā

Tomēr lietas sāk virzīties un 2020.gadā zvejnieki saņem pirmās kompensācijas. Finasējums nāk no "Eiropas naudām", precīzāk – finansē Eiropas jūrlietu, zivsaimniecības un akvakultūras fonds. Izmaksu apjoma formula veidojas no trim rādītājiem: Nozveja kalendārajā gadā, vērtības koeficients un zaudējumu koeficients. Rakstīsim precīzi kā teikts "stingros papīros", proti - 2020.gada 31.marta MK noteikumos **Nr.174** "Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība pasākumā "Kompensācijas shēma par nozvejas zaudējumiem, kurus radījuši aizsargājami zīdītāji"

"Publiskā finansējuma apmēru (euro) par aizsargājamo zīdītāju radītajiem zaudējumiem kalendāra gadā katrai attiecīgajai zivju sugai aprēķina, izmantojot šādu formulu:

*publiskā finansējuma apmērs
katrai attiecīgajai zivju sugai = $A \times B \times C$, kur
(euro)*

*A – attiecīgās zivju sugas nozvejas apjoms Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastes ūdeņos (kg) atbilstoši valsts informācijas sistēmas "Latvijas zivsaimniecības integrētā kontroles un informācijas sistēma" datiem kalendāra gadā, par kuru pretendē uz publisko finansējumu; **citiem vādiem, lomam jābūt reģistrētam zvejas žurnālā.***

*B – vērtības koeficients Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastes ūdeņos nozvejotam vienam kilogramam akmeņplekstes, sīgas un zandarta ir 2,75, asara, lucīša, mencas, vimbas un plauža – 1,11, laša un taimiņa – 5,20, salakas – 0,28, reņģes un vējzivs – 0,24, apaļā jūras grunduļa un plekstes – 0,20; **Vērtības koeficients izstrādāts balstoties uz Centrālās statistikas pārvaldes datiem par vidējo attiecīgās sugas vērtību pēdējos gados.***

*C – koeficients par aizsargājamo zīdītāju radīto zaudējumu attiecībā uz akmeņpleksti, sīgu, zandartu, asari, lucīti, mencu, vimbu, plaudi, lasi, taimiņu un salaku ir 38 %, attiecībā uz reņģi un vējzivi – 20 %, attiecībā uz apaļo jūras grunduli un pleksti – 10 %." **Šo koeficientu izstrādājuši BIOR speciālisti, ņemot vērā arī no zvejniekiem saņemto informāciju – kādām zivīm roņi nodara lielāku postījumu, kam varbūt ne tik lielu.***

Kopējās atbalsta formulas izstrādes gaitā tā diskutēta gan ar piekrastes zvejniekiem, gan Zivsaimniecības konsultatīvajā padomē, gala versijā ņemot vērā izteiktos priekšlikumus. Galvenais mērķis, ieviešot koeficientus, bija padarīt procesu vienkāršāku un ātrāku, samazinot arī projektu īstenošanas administratīvo slogu zvejniekiem un Lauku atbalsta dienestam. Formula veidota tā, ka naudu var saņemt zvejnieki, kuri reāli

zvejo. Jā, ar visām problēmām un krenņiem par roņu saplēstiem tīkliem un izēstiem lomiem, bet – zvejo. Cits iespējams algoritms, piemēram, pēc zvejas rīku, licenžu vai kuģošanas līdzekļu skaita varētu motivēt vispār nedoties jūrā.

No otras puses, formula sevī nekādi neietver, piemēram, faktiski sabojāto zvejas rīku vai saplosīto zivju īpatsvaru. Tie būtu objektīvi rādītāji, taču – visticamāk, sarežģītu gan aprēķinu gan kontroli.

Kādi dokumenti jāiesniedz, lai pretendētu uz kompensāciju?

Lauku atbalsta dienests (tālāk – LAD) atbild, ka nepieciešams iesniegt

- a) aizpildītu projekta iesnieguma veidlapu, kas ietver informāciju par atbalsta pretendentu, informāciju par nozvejas apjomu piekrastes ūdeņos sadalījumā pa zivju sugām (kg, jāatbilst ZM informācijas sistēmas datiem), par kurām pretendē uz atbalstu;
- b) atbalsta pretendenta deklarāciju - apliecinājumu.

Cik prasīja un vai visiem pietika?

Mūs interesē – **vai un kādā apjomā pirmajā gadā (2020.gadā par 2019.gada zvejas sezonu) piekrastes zvejnieki izmantojuši kompensācijas iespējas?**

Šeit parādās interesanta tendence. Vispirms – pēc Lauku Atbalsta Dienesta (LAD) un ZM zivsaimniecības departamenta datiem, kompensācijām tika plānoti 300 tūkstoši eiro, bet izmaksāti 164 tūkstoši eiro 49 zvejniekiem. Tika noraidīti 2 pieteikumi, jo uzņēmumi bija nonākuši grūtībās. Saskaņā ar ES un nacionālo likumdošanu atbalstu uzņēmumiem var piešķirt tikai tajā gadījumā, ja nav grūtībās nonākuša uzņēmuma pazīmes.

Tātad labā ziņa ir tā, ka lielākā zvejnieku daļa, kuri kompensācijas pieprasīja, tās arī saņēma. Vai 49 zvejnieku pieteikumi ir daudz vai maz? Noteikti – MAZ. Pirmkārt, tas ir tikai 34% no visiem piekrastes komerczvejā iesaistītajiem. Otrkārt – no plānotās naudas – 300 tūkstošiem, izmaksāti tikai 164 tūkstoši. Iesaistījusies trešdaļa zvejnieku, izmaksāta mazliet vairāk kā puse no plānotā! Tajā pašā laikā problēma akūta ko apliecina visi iesaistītie. Kādi iemesli?

Avots, kura rīcībā plašāka informācija un pieredze, atbildot uz šo jautājumu kā vienu no iemesliem uzlūko nozvejoto lomu daļas nenonākšanu “oficiālā aprītē”, kuru apliecinātu gan zvejas žurnāla ieraksti gan arī VID dokumenti. Tāda kā pelēkā biznesa zona. Nevajag dramatizēt, ka te valsts kasei garām ietu milzīgi nodokļi. Bieži notiek, ka lomi ir mazi un paliek pašpatēriņā, tiek atdoti draugiem vai – jā, iespējams, pārdoti sīkā tirdzniecībā “no rokas”.

Latvijas Zvejnieku federācijas valdes priekšsēdētājs Ēvalds Urtāns akcentē, ka daļa zvejnieku saimniecību nav īpaši aktīvas zvejniecībā. Aptuveni trešdaļa eksistē vairāk uz papīra. Arī tām, kuras darbojas, oficiāli fiksēti ieņēmumi bieži ir pārāk niecīgi, lai ņemtos ar papīru gatavošanu. Urtāns piezīmē, ka tikai ap 5% zvejnieku saimniecību nodarbojas un ienākumus gūst tikai no zvejniecības. Pārējiem ir cita blakus- vai arī pamata nodarbošanās. Savukārt, roņu populācijas pieaugums, viņaprāt jau kļuvis zvejniekiem kritisks. Ar ledu bagātā pagājusī 2020./2021. gada ziema roņu skaitu drīzāk palielinās.

Ilgāku laiku darbojoties ar zvejniecību saistītos projektos, autors izvirza vēl dažus iemeslus zemei kompensāciju pieteikšanās aktivitātei:

- Neticība, ka kaut kas vispār notiks un vienkāršais zvejnieks “rindas galā” būs spējīgs to visu atbilstoši noformēt, sagatavot un beigās vēl saņems atteikumu. Neticība tāpat kā ticība ir neizmērāms taču ļoti ietekmīgs faktors.
- Nepietiekama komunikācija, informējot zvejniekus par jaunumiem un iespējām. Jā, tas it kā notiek, taču acīmredzami par maz un, iespējams, kaut kādā valodā ar grūti saprotamu “ierēdniecības dialektu”, kurš uzdzen šermuļus. Te pienākas arī pamudinājums pašiem zvejniekiem vairāk iet, interesēties, pieprasīt. Ar neticēšanu vien pie laba loma netiksi...

Zvejnieki par “roņu naudām” (foto: Ilga Tiesnese, Dzintris Kolāts)

Aldonis Lūkins

Roņu kompensācijai ir pieteikuši, teic Aldonis. Labā ziņa ir tā, ka vismaz kaut ko mēģina darīt, lai mazinātu roņu postījumu ietekmi. Arī nepieciešamo dokumentu apjoms un laiks to sagatavošanai apmierina. Esot bijusi nepieciešama viena pilna diena “papīru skārtošanai”. Neapmierina, ka

kompensācijas apjomu rēķina pēc dokumentētā nozvejas apjoma nevis pēc zvejas licenžu vai kuģošanas līdzekļu skaita.

Pašreizējā kārtība nosacīti labvēlīgāka to zivju sugu zvejniekiem, kuras ronim interesē mazāk, piemēram reņģe vai jūras grundulis. Savukārt kompensācija par lašiem ir iespaidīgāka, taču līdz zvejnieka laivai lasis nenonāk gandrīz nekad, bet par saplosīto lašu galvām nekādu kompensāciju neizmaksā. Aldonis vērtē, ka būtu nepieciešama kompensācija arī par nēģiem, ko roņi sāk ēst arvien vairāk.

No dzirdētiem virzieniem roņu postījumu mazināšanai, Aldonis kā efektīvāko vērtē limitēto šaušanu. Somu zvejnieki esot ciemojušies un stāstot, ka roņu medības vai pat tikai biedēšana ar šāvieniem tiešā zvejas rīku tuvumā dodot labu efektu. Roņi dodas meklēt zivis citur

Nikolajs Koluškins

Salacgrīvas zvejnieks Nikolajs Koluškins arī ir izmantojis kompensācijas mehānismu kaut daļējai zaudējumu segšanai. Dokumentu apjoms nav pārmērīgs, taču Nikolajs saskata citus riskus. Pirmkārt – ja neko nenoķer, neko nevar iesniegt kompensācijai. Citiem vārdiem par izēstām zivīm iesniegt un arī saņemt neko nevar. Roņu kļūstot vairāk, postījumi

paplašinās. Kaut mēģinot darīt paši...murdiem priekšā sējuši linumus, lai ronis nelien iekšā. Jau četrus gadus vērojot, secināts, ka lielais ronis iekšā neielien, mazais arī nē, bet visu noēd turpat murda priekšā.

Tāpat arī Nikolajs vērtē, ka šī kompensācijas sistēma dod iespēju negodprātīgiem zvejniekiem veidot t.s. papīra lomus. Respektīvi – tiek sagatavota fiktīva lomu raksturojoša dokumentācija un saņemta kompensācijas nauda bez kādas fakiskas nozvejas. Arī viņš rosina saistīt kompensācijas apjomu ar zvejas rīku skaitu. Līdzīgs ierosinājums nācis arī no Kurzemes zvejniekiem.

Andris Skuja

Kuivižu zvejnieks Andris Skuja ir iepazinies ar kompensācijas mehānisma izmantošanas nosacījumiem, taču praksē to nav pielietojis. Nozvejas apjomi samazinoties un noķertais galvenokārt tiek izmantots pašu patēriņam. Arī dokumentu apjoms pret iespējamo gūstamo labumu Andra ieskatā pietiekami liels, lai ar to noņemtos.

Edgars Zviedris

Šīs kompensācijas ieguvēji ir tie, kuri kaut ko dara un maksā nodokļus – vērtē Saulkrastu zvejnieks Edgars Zviedris. Viņa ieskatā “roņu nauda” ir tāds patīkams bonusiņš, kuru arī viņš izmantojis. Par aizpagājušo, 2019. gadu esot saņēmis “normālu ciparu”, kurš aptuveni līdzinās nomaksāto nodokļu apjomam. Vienmēr varot gribēt

vairāk, taču kopumā Edgars ir apmierināts. Neformāli dzirdēts par fiktīviem pierakstījumiem iesniegtos dokumentos. Piemēram, ka pēkšņi sākuši nākt vareni lašu lomi (lasim un taimiņam ir augstākā kompensācijas vērtība). Taču šīs summas nav mērāmas milzīgos ciparos. Ja uzņēmums vēl bez zvejniecības nodarbojas ar citiem biznesiem, varot mazliet paspēlēties ar apgrozījumiem. Taču neba no labas dzīves zvejnieki to darot, cipari neesot iespaidīgi un revidēšana esot citu dienestu kompetencē, ironizē Edgars. Katrā ziņā pašu kompensācijas ideju varot vērtēt pozitīvi un uzmanīgi jāpārdomā, pirms mehānismā radīt izmaiņas. Tas atkal nesīs līdz citus riskus.

Valdis Līdums

Saulkrastnieks Valdis Līdums zvejo reņģes, lucīšus un jūras grunduļus. Kopumā par ieviesto kompensēšanas kārtību izsakās atzinīgi – tikai pirmais gads, līdz ar ko grūti plašāk spriest, bet pati kompensāciju organizēšana jāatzīst par labu, jo pirms tam vispār nekas neesot bijis. Cita lieta, ka nekādi netiek kompensēta reāli roņu izēstā loma daļa, bet to jau grūti pierādīt. Iespējams gan būtu izrēķināt Latvijas piekrastes roņu vidējo postījumu pa zivju sugām un balstoties uz to, maksāt par postījumiem. Taču šis būtu sarežģītāks ceļš.

Arī kompensācijas ieguvei nepieciešamo dokumentu apjoms un sagatavošanai nepieciešamais laiks zvejnieku apmierina. Viss noticis attālināti, sevišķu grūtību neesot bijis. Rezumējot, Valdis Līdums teic, ka pirmajam kompensācijas gadam – gluži normāli.

Rolands Ķirsis

Rolands Zvejo Salacgrīvas novada Lāņu – Vitrupes piekrastē. Elastīgi mēģina piemēroties tirgus pieprasījumam. Pagājušā sezonā visvairāk ķēris jūras grunduļus, asarus, butes, mazāk citas zivis. Kopumā ieviesto kompensācijas sistēmu vismaz sākumam atzīst par labu esam. Saņemtā nauda nesedz nomaksātos nodokļus, bet vismaz kaut kas atnākot atpakaļ. Ja vērtētu pēc zvejas rīku daudzuma, tad jau varētu arī jūrā neiet. Šī sistēma motivē zvejot. Deklarētais loma daudzums un struktūra ir pareizs algoritms.

Tajā pašā laikā Rolands ieteic pārdomāt divas lietas. Kompensāciju zvejnieki saņem gada vidū par iepriekšējo gadu. Ļoti gara šī distance. Visvairāk nauda zvejniekam vajadzīga tieši gada sākumā, kad nosacīti tukšie mēneši. Zvejnieks lēš, ka elektroniskā dokumentu aprites sistēma ļautu kompensāciju zvejniekiem ieskaitīt piemēram, februārī, kad apgrozāmie līdzekļi vairāk nepieciešami. Bez tam noķertie lomi tiek deklarēti jau tāpat, līdz ar ko atbildīgo dienestu rīcībā ir oficiāli noķerto zivju daudzums pa zivju sugām. Būtībā sanāk to pašu darīt vēlreiz. Iesaistītie dienesti kompensāciju izmaksu varētu veikt bez īpaša papildus iesnieguma, kas būtībā uzskatāma par dublēšanos.

Par fiktīviem zivju lomu pierakstījumiem daudz neesot jāuztraucas. Var “apšmaukt” vienu reizi, sistēma tāpat pamanīs, piemēram, nesamērīgi lielu lašu guvumu. Tajā pašā laikā roņu skaits arvien turpinot palielināties un tie arī no cilvēka vairs īpaši nebaidoties.

Gvido Zilberts

Gvido zvejo Saulkrastu-Zvejniekiema piekrastē un mēdz teikt – reņģes, tā ir maizīte. Reņģes ir dominējošā zivs Gvido lomā. Arī viņš pieteicies kompensāciju izmaksām. Pagājušajā gadā par vēl iepriekšējo saņēmis. Neteiksim, ka daudz bet vismaz kaut kas tiek darīts, ko vērtē pozitīvi. Arī lauku atbalsta dienestā (LAD) bijuši pretimnākoši un laipni dokumentu sagatavošanā un iesniegšanā. Bijusi jālūdz palīdzība arī no malas pirmajā dokumentu kārtošanā, bet šogad mēģināšot pats to visu sagatavot.

Vienlaikus viņš atzīmē, ka kompensācijas mehānisms darbojas ja ir relatīvi laba nozveja. Ja zivju maz un vēl roņi tās pašas noēd, tad arī kompensācijas nav vai tā ļoti niecīga, kas nav labi ne psiholoģiski ne ekonomiski.

Otra lieta – dokumentu apjoms jāpilda elektroniski. Gvido vērtē, ka virknei vecākās paaudzes zvejnieku tas varētu sagādāt grūtības.

Normuds Grūbe

Normunds darbojas Zvejniekiema pusē. Galvenokārt zvejo reņģes ar stāvvadiem. Ar tīkliem zvejojot vispār neesot jēgas. Dažreiz roņi saplēšot tā, ka tikai auklas vien paliek. Nepieciešamo dokumentu pagājušā pieteikšanās reizē iesniedzis un kompensāciju esot saņēmis. Zaudējumus tas nekompensē, bet labāk tomēr kaut kas, nekā vispār nekas. Iesniegšot arī šogad. Ar dokumentāciju galā tiekot jo pats nodarbojas ar savas zvejas grāmatvedības lietām.

Kad norādu uz pāri palikušo naudu (pagājušajā gadā kompensācijām bija paredzēti 300 tūkstoši eiro, bet izmaksāja tikai nepilnus 165 tūkstošus), Normunds atbild, ka vienkārši nav tik lielas nozvejas. Tad jau drīzāk varētu palielināt izmaksu koeficientus, piemēram, par reņģēm un jūras grunduļiem. Tad gan iebilstu tie, kas zvejo citas zivis, bet cik nu tīklu zvejnieku vispār palicis...Normunds arī novērojis, ka roņiem īpaši negaršo butes. Tās tad varētu zvejot, bet reizē lomā gadās arī vimbas un tad atkal viss vējā vai ronim vēderā

.

Jānis Krūmiņš no Kuivižiem ir viens no pieredzes bagātākajiem zvejniekiem visā Vidzemes piekrastē. Vēl arvien paliek uzticīgs reņģu stāvvadu zvejai. Veicas kā kuro gadu, 2020.gada sezona bijusi ārkārtīgi vāja. Jācer, ka šogad (2021-ajā) būs labāk.

Roņi – tas esot ārprāts. Jānis stāsta, ka pirms pāris gadiem iemetis tīklus jūrā iepretī Kuivižu veikalam. Un ejot raudzīt, tikai auklas vien palikušas. Viss roņu saplosīts. Johaidī! Pats vaininieks turpat vēl grozījies. Stāvvadu roņi gan nepostot kā tīklu. Tur (stāvvadā) viņi mākot glīti pārlekt malai un saplēst reņģes “skrandās”. Vairākkārt, braucot ar laivu klāt, esot redzējis, ka ronis skaisti izlec ārā no

“ēdnīcas”. Nav tā, ka katru reizi braucot pēc reņģēm, ronis grozās ap stāvvadu. Taču katru otro – trešo reizi gan noteikti. Reiz, stāvvadu ārā ceļot, Salacgrīvas dienvidu pusē pie Lauteriem, Jānis novērojis pat 16-17 roņu baru. Izskatījušies satraukti un dusmīgi, ka nu viņu barotava tiek izjaukta...taču kompensācijai Jānis neesot pieteicies. Redzēs. Vairbūt šogad. Tur esot “baigā darišana”, daudz papīru un tā...rodas iespajds, ka zvejnieks īsti neizprot vai netic kompensācijas mehānisma reālai darbībai.

Publikācijas autors būtu gandarīts ja šajās atbildēs arī nozares eksperti, ierēdņi un zinātnieki atrastu ko vērā ņemamu, plānojot kompensāciju mehānisma pilnveidošanu nākamajā plānošanas periodā, tātad, sākot no 2021.-2022.gada zvejas sezonas.

2019.gada kompensācijas izmaksu sadalījums pa zivju sugu grupām:

6.tabula: apkopotas zivju sugas, nozvejas kg un aprēķinātā kompensāciju summa, pēc Lauku atbalsta dienesta datiem par iesniegtajiem, apstiprinātiem projektu pieteikumiem. Avots: Zemkopības Ministrijas Zivsaimniecības departaments

Zvejotās zivis	Nozvejas apjoms, kg	Summa, EUR
Akmeņplekste, sīga, zandarts	4 391	4 588
Apalais jūras grundulis, plekste	604 028	12 081
Asaris, lucītis, menca, vimba, plaudis	108 430	45 736
Lasis, taimiņš	3 284	6 489
Reņģe, vējzivs	1 862 626	89 406
Salaka	60 536	6 441
Kopā	2 643 293	164 740

Daļa tabulas skaitļu nav nekāds pārsteigums. Vēl arvien reņģe ir populārākā piekrastes zvejnieku lomos, taču iecerotais jūras grundulis “uzņem apgriezienus”. Diemžēl, kompensāciju apjomā šamais, tāpat kā bute, novērtēts zemāk. Grūti spriest kura no trešās rindīņas zivīm- asaris, lucītis, menca, vimba vai plaudis, ir dominējošā salīdzinoši apjomīgā nozvejā, kur daudz augstāki kompensāciju koeficienti. Iespējams – asaris un lucītis. Lašu un taimiņu “mikroloms” tikai vēlreiz parāda gan roņa ēdienkartes lielāko gardumu gan šo vērtīgo zivju daudzumu jeb mazumu Latvijas.

Nēģis bēdīgs jo nav pieskaitīts

Jāpievērš uzmanība ne tikai tam, kas 6. tabulā ir, bet arī – kā tur nav. Piemēram, nēģu. Carnikavas puses zvejnieki norādījuši, ka roņi arvien biežāk iepeld Gaujā, lai “inspicētu” nēģu lomus. **Vai un kad iespējama nēģu iekļaušana kompensāciju sarakstā?** BIOR institūta vadošais pētnieks Māris Plikšs vērtē šādi:

Pilnīgi saprotams jautājums, jo nēģis arī ir iecienīta suga roņu ēdienkartē. Zinātne to apzina, bet vērā ņemams sekojošais:

- Tas vērojams tikai 2 nēģu zvejas vietās – Gaujā un Daugavā
- Postījumi notiek saldūdeņos, kas ir ārpus Eiropas Jūrlietu un zvejniecības fonda atbalstīto pasākuma loka
- Zinātnei nav vērtējuma, kāds ir roņu postījumu apjoms. Attiecībā uz piekrasti, tas prāsija 4 gadus, lai būtu iespēja novērtēt bojājumu

apjomus. Jebkura kompensācija var tikt balstīta tikai uz postījumu apjoma novērtējuma un nevis uz subjektīviem viedokļiem.

- d) Lai kaut, ko uzsāktu, pirmkārt, šai sakarā būtu nepieciešams strikts arī zvejnieku (Zvejnieku sabiedrisko organizāciju) viedoklis vai pat spiediens, diskutējot ar atbilstošo (Zemkopības) ministriju. Otrkārt, lai kaut ko uzsāktu darīt, no zinātnes puses, tam jābūt arī atbilstošam finansējuma nodrošinājumam.

Publikācijas autors vērsās pie BIOR institūta, lūdzot atbildēt, kāda šobrīd aktuālā situācija un vai var sagaidīt nēģu iekļaušanu kompensējamo roņu upuru sarakstā.

Vai BIOR šobrīd tiek pētīta roņu ietekme uz nēģu lomēm Latvijas piekrastē?

– **Nē.** Šobrīd attiecībā uz Latvijas saldūdeņiem roņu postījumu novērtējums, kam ir lokāls raksturs, nav ietverts BIOR darba programmās

Kas nepieciešams, lai šādu pētījumu uzsāktu?

- Šādam **uzdevumam** - Roņu postījumu novērtējums ar jūru saistīto saldūdeņu rūpnieciskajā zvejā, **jābūt pasūtītam no ministrijas puses.**

Problēmas risināšanu būtiski varētu paātrināt un sekmēt (neiesaistot papildus zinātniskās izpētes resursus), zvejnieku informācija par roņu postījumu apjomu kvantitatīvu novērtējumu, kas tiek reģistrēta piekrastes nozvejas žurnālos.

Cik ilgu laiku varētu prasīt šāds pētījums?

- Domājams, ka **pietiktu ar viena gada/zvejas sezonas datu ievākšanu un apstrādi**, lai sniegtu postījumu novērtējumu lomēm un zvejas rīkiem.

Laiks joņo strauji, aktualizējas jauni jautājumi - **Kas ar kompensācijām notiek šogad (2021.gadā)? Vai aprēķinu metodika nav mainījusies? Cik plānots izmaksāt?**

Kā var spriest no speciālistu atbildēm, kompensācijas šogad tiek/tiks maksātas pēc tādas pašas metodikas kā iepriekšējā gadā. Tas ir viens Eiropas naudas plānošanas periods (2014.-2020.gads), kura laikā nosacījumus parasti nemaina. Cita lieta ir tā, ka šajā, 2021.gadā par 2020.gadu plānots "izlikt" visu atlikušo pasākumā pieejamo finansējumu t.i, 435 tūkstoši eiro. Reāli, pēc atbilstošiem pieprasījumiem, tiks izmaksāta tikpat liela summa, kā pirms gada, tātad apmēram 160-170 tūkstoši eiro. Te būtu īstā vieta mudināt zvejniekus iesniegt dokumentus kompensāciju saņemšanai. Plānotā nauda rādās būt DAUDZ lielāka, nekā saņemt gribētāji, iespējams, pieprasīs. Tad tie, kas vēl šaubās, bet kam papīri

kārtībā – noteikti dariet to! Nav nemaz sarežģīti, ko varam spriest no iepriekš publicētiem pašu zvejnieku vērtējumiem.

Kas notiks ar pāri palikušo naudu? LAD speciālisti uz to atbild īsi un kodolīgi:

Summa, kas netiks izmantota atbalsta pasākumā par roņu kompensācijām, tiks piedalīta kādam citam atbalsta pasākumam zivsaimniecības nozarē.

Te nu atkal uzsaukums zvejniekiem būt vērīgiem. Gan jau, ka nauda parādīsies citos virzienos. Cita lieta, ka šie var arī nebūt piekrastes zvejniekiem atbilstoši projekti.

Kas ar izmaksām notiks tālāk?

Ir droši, ka kompensāciju izmaksa turpināsies arī nākamajā Eiropas budžeta periodā, no 2021.-2027.gadam. Šādu iespēju apstiprina LAD un tas ierakstīts arī Roņu SAP plānā:

Nepieciešams arī nākotnē turpināt kompensēt piekrastes zvejniekiem roņu nodarītos postījumus, pielietojot ZM ieviesto kompensācijas mehānismu. Mainoties roņu populācijas stāvoklim Baltijas jūrā, nākotnē būs nepieciešams pārskatīt zaudējuma aprēķina formulas. Jaunajās aprēķina formulā ir nepieciešams iekļaut trūkstošo informāciju no visiem piekrastes zvejas rīkiem (piemēram, reņģu stāvovads, apaļā jūrasgrunduļa murds).

Kompensāciju izmaksa būtu veicama arī iekšējo ūdeņu zvejniekiem, kuriem roņi var radīt postījumus zvejas rīkiem un lomām (piemēram, Buļļupe), bet ko nav iespējams finansēt no EJZF. Nepieciešamais finansējums kompensāciju izmaksām nosakāms nacionālā līmenī, piemēram, roņu radīto zaudējumu kompensēšanu iekšzemes ūdeņos iekļaujot MK 2016. gada 7.jūnija noteikumos Nr. 353 “Kārtība, kādā zemes īpašniekiem vai lietotājiem nosakāmi to zaudējumu apmēri, kas saistīti ar īpaši aizsargājamo nemedījamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītajiem būtiskiem postījumiem, un minimālās aizsardzības pasākumu prasības postījumu novēršanai”.

Roņu radīto zaudējumu kompensācijas aprēķina formulu zvejniekiem rekomendēts pārskatīt ne retāk kā vienu reizi trijos gados, balstoties uz roņu populācijas dinamikas novērtējumu un nozvejas žurnālu ierakstiem par iepriekšējo periodu, kā arī zinātnisko institūciju veiktajiem informācijas apkopojumiem.

Nauda ir, neviens negrib ņemt.

Starp citu, savdabīga situācija izveidojusies arī iespējamā roņu drošu zvejas rīku finansēšanā. Gatavojot šo materiālu, autors cita vidū saņēma informāciju, ka bijis iespējams saņemt finansējumu roņu drošu zvejas tīklu iegādei. Iesniegumi bijuši... precīzi neviens. Kādēļ? ZM zivsaimniecības

departaments vērtē, ka iemesli noteikti ir vairāki un katram zvejniekam tie varētu būt atšķirīgi. Iespējams, ietekmi atstājusi arī negatīvā pieredze pirms dažiem gadiem, kad tika izmēģināts Skandināvijas valstīs izmantotais roņu drošais murds. Vētras laikā rīks aizgāja bojā, neradot pārliecību, ka Latvijas apstākļiem šādi roņu droši zvejas rīki ir piemēroti, lai tajos ieguldītu ievērojamus līdzekļus.

Zvejnieki zina stāstīt arī par roņu drošu Norvēģijā ražotu linumu. To resnais, pelēkais draugs nevarot saplēst, taču tas maksā...ap 70 eiro kilogrammā. Ja lielai konstrukcijai vajag aptuveni tonnu, tad izmaksas ir 70 000 eiro. Pat ja Eiropas nauda finansē 80%, atlikušie 14 000 lielākajai zvejnieku daļai šajā dzīvē nav samaksājumi. Varbūt arī šeit slēpjas daļa atbildes – kādēļ neviena pieteikuma roņu drošo zvejas rīku līdzfinansējumam?

2012.-2014. gados Latvijā tika veikti eksperimenti ar roņu drošiem zvejas mурdiem, kādus izmanto skandināvu zvejnieki. Tomēr to praktiskā pielietošana Latvijas piekrastē tās ģeomorfoloģisko īpatnību dēļ (vējiem atvāra piekraste) izrādījās nesekmīga un tālāka izmantošana, kā arī turpmāku pētījumu veikšana par rīka pielāgošanu Latvijas apstākļiem nav lietderīga.

Pie zvejas rīku pilnveidošanas pasākumiem var pieskaitīt arī tādu konstruktīvu izmaiņu, kā mурda āmja dubulttīklojums, kuram ārējā kārtā ir stingri nostiepta un izgatavota no roņiem grūti plosāma materiāla. Šāda konstrukcija būtiski samazināja lašu bojājumus zvejā no 30-50% uz 1-2%. Latvijā līdzīga veida konstruktīvs risinājums ar labām sekmēm tiek izmantots dažos zvejas rajonos. Lucīšu mурdiem pat tiek piedāvāts risinājums no metāla konstrukcijas režģa. Tomēr šāda konstruktīva izmaiņa ir sarežģīta un ekonomiski dārga tradicionālajiem zivju mурdiem, kuru mutes atvere ir 6x6m vai 4x4m.

Mehāniski nav iespējams izsargāties no roņu radītajiem zaudējumiem tīklu un āķu zvejā, līdz ar to ir ieteikums pārorientēties uz mурdu zveju, ja tas iespējams.

Katrā ziņā no šī perioda finansējumu roņu drošiem tīkliem vairs nevar saņemt, taču visticamāk to varēs jaunajā Eiropas budžeta septiņgadē. Citēsim ZM zivsaimniecības departamenta atbildes fragmentu;

Pēc plānošanas perioda 2021-2027 regulējuma apstiprināšanas un Rīcības programmas zivsaimniecības attīstībai 2021-2027 apstiprināšanas Eiropas Komisijā ir plānots primāri atvērt pieteikšanos investīciju pasākumos, kuros pārtraukts atbalsts no šobrīd spēkā esošās programmas.

Roņiem netīkamie skaļruņi.

Blakus roņu postījumu kompensācijām ir tikuši un arī tagad tiek vērtēti un izmēģināti arī citi problēmas risinājumi. Jau 2018.gadā pirmo reizi piekrastes ūdeņos tika izmēģināts roņu atbaidītājs “Ronis 1” – ar akumulatoru darbināms skaļrunis, kuru iegremdējot ūdenī blakus zvejnieku tīkliem un ģenerējot 5-15 khz skaņas toņus, mēģināja atbaidīt roņus.

Ierasti skeptiskie zvejnieki par efektu izsakās dažādi...savukārt viens no ierīces veidotājiem, Rīgas Tehniskās universitātes Radioelektroniskā institūta direktors, asociētais profesors Dmitrijs Pikuļins vērtē, ka skaņas ietekme uz roņiem bijusi atzīstama. Ierīce efektīvi darbojas līdz 100 metru radiusā, taču Pikuļina kungs piebilst, ka citu pētnieku prakse norādot – ronis reaģējot jau krietni lielākā attālumā, līdz 500m radiusā, tikko izdzirdot atbaidītāja skaņu. Cita lieta, ka ierīces pirmais prototips bijis tikai viens, lielos gabarītos, bieži jāvelk ārā un jāved krastā uzlādēt akumulatoru, kas rada papildus darbu. Arī Carnikavas zvejnieks Aldonis Lūkins, kopā ar saviem vīriem izmēģinot ierīci, bijis vīlies – liela un smaga, tikai divatā var kustināt, pēc pusotras dienas akumulators jāved krastā uzlādēt, beigu beigās ierīce cietusi vētrā...

Zinātnieki secinājuši, ka pie šī projekta darbs jāturpina. Ir saņemts Lauku Atbalsta Dienesta inovāciju projektu finansējums un 2020.-2021.gadu mijā tika strādāts pie jauniem prototipiem ar nosaukumu “Ronis 2” Tikšot sagatvotas sešas ierīces, kur galvenā izmaiņa – iespēja mainīt akumulatorus, pašu ierīci no ūdens neizvelkot. Ir arī mainīts signālu skaļrunis. Pašlaik jau notiekot pirmie testi, lai noskaidrotu pielietojuma ērtības un problēmas. Reāli roņu atbaidīšanas ierīču izmēģinājumi sākušies 2021.gada aprīlī un beigsies vēlā rudenī. Šoreiz modificēta arī skaņas ģenerēšana – tie būs divi signāli, viens piezemētāks, klusāks kā brīdinājuma signāls, otrs spēcīgāks, ronim sāpes izraisošs. Signālu ilgums, maiņa un ritms variēs dažādi, lai dzīvnieki nevarētu iegaumēt noteiktu ritmu. Ierīces pirmie izmēģinājumi notika jau 2020.gada rudenī, no zvejniekiem saņemot papildus priekšlikumus par ierīces stiprināšanas izmaiņām.

Zinātnieku vēlme ir izmēģināt agregātus pēc iespējas dažādās Latvijas piekrastes vietās, tai skaitā arī divas ierīces vienā zvejas vietā, lai vērtētu divu signāla avotu mijiedarbi. Konkrētas izmēģinājumu vietas tikšot noteiktas kopā ar Latvijas Zvejnieku federāciju.

4.attēls Uzlabotā roņu atbaidīšanas ierīce “Ronis-2” ar maināmu akumulatoru (vidū). RTU publicitātes foto.

Ja skaņu signāli izrādīsies “ūsainajiem draugiem” nepatīkami, paliek vēl viena problēma. Katras ierīces pašizmaksa varētu būt ap 5-6 tūkstošiem eiro (visdārgākā ierīces daļa ir skaļrunis). Pie tam šī ir pašizmaksa, bez tirdzniecības uzņēmumiem. Ir droši, ka šādām lietām būs pieejami Eiropas fondu atbalsta/līdzfinansējuma resursi. Kāds varētu būt līdzfinansējuma apjoms? Zinoši avoti vērtē, ka visticamāk tas varētu būt ap 80%. Piemēram, ja ierīces cena 6000 eiro, Eiropas nauda nosegtu 4800, pašam zvejniekam jāpiemaksā 1200. Nav maz, bet nav arī nesasniedzami daudz. Te jābūt pārliecībai, ka ierīce strādās ilgi un labi. Daļēji uz šo varēs atbildēt 2021.gada rudenī, kad beigsies “roņu skaļruņa” jaunās modifikācijas izmēģinājums.

Šeit vietā papildināt, ka zvejniekiem vajadzētu izvērtēt arī vietvaru iespējas palīdzēt vienu vai otru atbaidīšanas ierīču iegādē vai metožu izmēģinājumā.

Salacgrīvas pašvaldības vadītājs Dagnis Straubergs vērtē, ka novads varētu līdzfinansēt vienu vai otru roņu aizsardzības rīka iegādi, bet gan tikai pilotprojekta formā. Piemēram, kāda zvejnieku saimniecība pirmā novadā plānotu iegādāties “roņu skaļruni”, kura efekts un darbības rezultāti vēl nav skaidri. Pašvaldība te varētu uzņemt daļu eksperimenta riska. Taču priekšsēdētājs tūlīt arī piebilst, ka tā nevarētu būt kāda sērijveida līdzfinansēšana visiem, kas vēlas. Tas jau būtu salīdzināms ar jaukšanos uzņēmējdarbībā.

Nodārd šaviens, zili dūmi....

Šis nu ir vislielākās kaislības un pretstāves izraisošais ieteikums roņu lietas risinājumā. Limitēta ieguve jeb saprotamākos vārdos – šaušana. Kā nu tur nebūtu, bet Roņu SAP pieļauj un apraksta šādas rīcības iespēju. Jāpateicas arī kaimiņvalstu, piemēram Igaunijas un Somijas pieredzei, kur šāda limitēta šaušana atļauta. Tas iedrošinājis arī mūsu dabas sargātājus. Daudz pieminētajā Roņu SAP plānā lasām.

Lai mazinātu roņu – zvejnieku konfliktsituāciju, līdzīgi kā citās kaimiņvalstīs, varētu pakāpeniski ieviest roņu ieguvi tiešā zvejas rīku tuvumā. Ieguve ir pieļaujama tikai tām roņu sugām, kuras ir labvēlīgā aizsardzības stāvoklī. Šobrīd tas ir pelēkais ronis..... Limitētas ieguves metožu izmantošanas iespēja (respektīvi, iespēja aizsargāt savus zvejas rīkus) būtu nozīmīgs psiholoģisks faktors zvejniekiem, lai samazinātu sociālo spriedzi.

Tomēr – kā jau tas pieklājas, pasakot JĀ, tūlīt arī tiek teikts BET. Līdz šādas ieguves pilnīgam izvērtējumam vēl apjomīgs ceļa gabals ejams, jo, kā tālāk rakstīts Roņu SAP:

Roņu limitētas ieguves efektivitātes un lietderības novērtēšanai ir nepieciešams 1-2 gadus ilgs pilotpētījums. Pilotpētījuma mērķis ir novērtēt roņu limitētas ieguves iespējas no laivas, kā arī izvēlēto metožu ietekmes novērtējums uz zvejas rīku un lomu postījumu mazināšanu.

Ieguves metodika ir jāizstrādā, ņemot vērā citu valstu pieredzi (piemēram, Somija, Zviedrija, Igaunija). Metodes izstrādē un datu ieguvē ir jāiesaista mednieki, zvejnieki un piekrastes pašvaldības, VVD un DAP. Pētījumā jāiekļauj iespējamie ieguves veidi, sezona, limitēti nogalināto roņu savākšanas iespējas un lomu bojājumu novērtējums, salīdzinot ar zvejas rīkiem, pie kuriem netiek veikta roņu limitēta ieguve. Pilotpētījuma ietvaros dati ir jāievāc gan Rīgas līcī, gan atklātās jūras piekrastē. Pilotpētījumā iegūtiem roņiem jāveic bioloģiskās analīzes.

Augstāk minētais limitētās ieguves jeb šaušanas iespēju pabīda krietni tālākā nākotnē. Tomēr ja gribam virzīties uz priekšu - kas šādu pilotpētījumu organizētu un kur ņemt finansējumu? Atbild DAP departamenta direktore Gita Strobe:

Latvijas vides aizsardzības fonda projektu uzsaukumos ir aktivitāte, kurā nevalstiskās organizācijas vai zinātniskās iestādes, pašvaldības, kam tas ir aktuāli, var startēt projektu konkursā un saņemt finansējumu pilotprojekta veikšanai. Līdz šim, cik mums zināms, BIOR ir izrādījuši interesi šādu pilotpētījumu veikt, taču šobrīd tieši nav aktuāla projektu uzsaukuma, lai varētu piesaistīt finansējumu. Būtībā pētījums būtu jākoordinē zinātniekiem, taču jābūt reāliem zvejniekiem, kas testētu roņu ieguves metodes

Citu Baltijas jūras valstu pieredze ir saistīta ar roņu ieguvi citos apstākļos, taču pagaidām nav līdz galam skaidrs, vai un kā Latvijā

atklātā jūrā to būs iespējams veikt. Līdz ar to pilotprojektā zinātniekiem un zvejniekiem sadarbojoties, atbildētu uz praktiskas dabas jautājumiem, bet Pārvalde (DAP) varētu izsniegt tādu atļauju, kas ir ar saprātīgiem nosacījumiem un neriskējot pārkāpt ES normatīvo aktu prasības.

Ja jautājam tieši - **vai šobrīd ir iespējamas legālas roņu medības? DAP atbilde ir "jā"** ja tam par pamatu kalpo skaidri un nepārprotami roņu postījumi. Varbūt šādām medībām jau izsniegta kāda atļauja? – Nē, tādas izsniegtas neesot. Jāņem vērā, ka kopējais limitētās šaušanas apjoms nedrīkstētu pārsniegt 1% no roņu (šajā gadījumā – tikai pelēko roņu) populācijas. Ja pieņem, ka Latvijas piekrastes ūdeņus gadā apmeklē apmēram 3000-3800 pelēko roņu, tad 1% būtu attiecīgi 30-38 īpatņi.

Noslēguma secinājumu vietā

Publikācija sanākusi gana apjomīga un autors paredz, ka ne katrs to visu vēlēšies lasīt. Racionālāki ļaudis bieži izlasa tikai ievadu un noslēgumu. Ievads bija lirisks, tādēļ nobeigumu jāraksta praktisku un kodolīgu. Ja gribēs, plašāku izvērsumu sameklēs tekstā. Negribēs – arī labi.

Kopumā:

1. Oficiālas iestādes atzīst, ka roņi ir liela piekrastes zvejnieku problēma.
2. Sagatavots Roņu sugas aizsardzības/apsaimniekošanas plāns (SAP) kam jābūt par pamatu institūciju rīcībām.
3. Minētajā SAP pieteiktas vairākas versijas roņu-zvejnieku problēmas risināšanai – kompensāciju izmaksas, roņu droši tīkli, roņu atbaidītāji un roņu skaita regulēšana jeb limitēta šaušana.
4. No minētajiem šobrīd reāli darbojas roņu postījumu kompensāciju izmaksas. Zvejnieki tās novērtē, bet pieprasījums daudz mazāks kā piedāvājums, nauda paliek pāri.
5. Finansējums izmaksām paredzēts arī nākamajā Eiropas naudas plānošanas periodā.
6. Kompensējamo zivju sarakstā neiebilst iekļaut arī nēģus (kas gan nav zivis, bet ne tas galvenais). Ja arī paši zvejnieki uzstātu, tam būtu nepieciešams mazliet vairāk kā gads.
7. Roņu limitēta ieguve (šaušana) atzīta par legāli iespējamu.
8. Zvejniekiem vēlējums būt aktīvākiem un nepiekāpīgākiem savu problēmu uzrādīšanā un risinājumu pieprasīšanā. Un nebūt tik ļoti skeptiskiem.

*Publikācijas autors Dzintris Kolāts pateicas Zivju fondam, Salacgrīvas novada pašvaldībai, visiem speciālistiem, ekspertiem, ierēdņiem, zvejniekiem un citiem, kas palīdzēja šī materiāla veidošanā.
Titulzīmējumu veidoja Aigars Lapiņš*

Kuivižos, 2021.gada martā-aprīlī